

LITERATORUL

Apare Duminică

— Duminică, 9 Martiū 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei. — Anunțurile: pe pagina 15 și 16 linia 30 b
 Scrisorile nefrancate se refuză. Administrația Str. Sirebey-Vodă No. 9.

SUMARUL: Hymn — Antbul vânt de toamnă — De ziua ei — Ningea, poezii — Curs de analiză critică, de A. A. Maccdonski. — Suvintre din războiul franco-prusian — Studii literare: III Despre Inversiune de B. Florescu. — Prietenul meu de Const. Drăgulinescu. — Copilăria lui Vic'or Hugo de T. M. Stoenescu.

HYMN

Acut mă ure pe colină :
 Soarele s'a înălțat,
 Câmpul se scaldă 'n lumină,
 Aerul e parfumat!
 Văd raze, schintei și rouă,
 Petale de flori ce plouă
 Și lumca îmi pare nouă,
 Fii Doamne glorificat!

Să pare c'o legătură
 Este 'ntre cer și pământ!
 Cerul, nu este natură?
 Natura, Dumnezeu sfânt?
 El e 'n făpturile sale
 Tot omu și 'l află 'n cale:
 De plângi, — el plânge cu jale,
 De cânti, — al lui e al tău cânt!

BCU Central University Library Cluj

Pământu de 'l stăpânește
 Este că 'l stăpânim!
 Crima de-o pedepsește
 Este c'o pedepsim!...
 Din Univers se compune:
 Total, la Tot' să supune:
 Și iarba care se 'nelină
 Și astrul luminător
 Și vântul care suspină
 Și riul tinguitor!
 Și Stelele neamărate
 Cu lumile nemăsurate
 Și florile cari 'nfloresc
 Pe văile cari redesc!
 Și nu e împărat s'eu rege
 Afară dintr'astă lege!

BCU Cluj - G. I. Ratiu University Library Cluj

Unii, G. I. Ratiu
 Făcându-și iluziune;...
 Alții 'n materiă 'l pun:
 Multă după plac îl compun!
 Dăr cu care, 'l simt în mine,
 Dăr El care 'mî curge 'n vine,
 Creieru-mî care 'l conține
 Imî strigă cu toți împreună
 Este ori unde voiești:
 Pe buzele noastre s'adună!..
 Cugetî prin el și trăești!..
 În inima noastră palpită,
 În craniul nostru s'agită!
 Este și 'n noi și 'n natură,
 Este și 'n ori-ce făptură!
 Materiă, Verb, Ideie,
 Stau în trăsură de-unire
 Și Trinitatea să 'ncheie
 Cu vorba: Dumnezeu!

Al. A. Macedonski.

Suvenire din răsboiul franco-prusian

Ostenită de luptă, dormea toată armata, Singur la marginea taberei, perdut în noapte, veghiam spre paza tuturilor.

În depărtare, câmpia era plină de un misterios mormur; ast-fel, indignată de a-și găsi un obstacol, răsună marca pe țărâmul ce-i stă împotriva, și trimite pământului un sgomot îngrozitor. Cu grija în inimă, cu ochiul atent, priveam spațiul, și pieptul mi se umplea de o săntă oroare. Văd aridicându-se o flacără tremurândă, apoi tot pământul se rosește, se rosește tot cerul. Un sat ardea în apropiere: dau un strigăt, trag un foc, mă chiam tovarășii de arme. Corturile sunt și părăsite, când sună trâmbița. Cu un pas repede, în umbra nopții, soldații se grăbesc de a se apropia de sat. Ce priveliște de jale! Incendiul lumina aerul cu o flacără vie. În acea lumină necertă alergau sătenii: durerea le era scrisă pe obraz. Copii, mume, fecioare se văteau pe câmp. A nimicuit aproape tot satul tăria nestăpânită a focului ce sare din loc în loc.

Cu un lung sgomot, cad zidurile bătrâne; holdele strănse per neridicate încă; pere cu magasia ce-l conținea griul de culoarea aurului. Pere speranța anului întreg. Din beciul unde se pestrează vinul, se aridică o flacără verde, care sbucnește la auz. Incendiul răpește toate în repedele sevă vârtel. Intunecul nopții pare însuși înflăcărat. Din aș noastre parte sboară să răpească focului ziduri pe jumătate dărâmate, să se încerce a reda nenorociților bunurile lor. O parte pentru a stinge focul cără la apă. Satul e plin de diferite sgomote. În o tencă fată cu părul despletit, frumoasă de și galbenă de teroare, chiamă pe aș săi frați, chiamă pe a sa mumă. Impingând un oblon care abia ține de fereastră, o bătrână gârbovită ne strigă țipând cu vocea sa tremurândă de bătrânețe și de spaimă că flăcările i-au și ceprins casa, că drumu i este tăiat. Un soldat o răpește flăcărilor: căsuța ei în curând e numai jar: a rămas biata femce săracă la bătrânețe, dér ea ride că a scăpat de moarte. Focul merge întu; soldații se grăbesc de a lupta în contra răului, pe când căpitanul nostru cercetează care a fost cauza atător nenorociri. Atunci bătrânul preot, care de atății ani învață pe săteni legea Domnului, și care în genuchi, cu bracele încrucișate, se ruga la Dumnezeu pe când satul întreg era muncit de groază, — în tăcerea obștii, vorbi ast-fel: „Nu din întâmplare, prieteni, ne-a ajuns astă nenorocire, nu din mânia cerească s'au grămădit atâtea ruine. Crușii nostri dușmanii ne-au nenorocit singuri: ast-fel știu ei să facă răsboiu! Țărani dormeau, neavând grija de inimicu: vă știați în apropiere. De o dată, pe când singur în noaptea tăcută adresam Mântuitorului ruga mea obișnuită, prin întuneric, o voce aspră se auși, ș'apoi un lung hurrah! umplu aerul. Rămăseși uimit și începui a tremura: recunoscui strigătul dușmanilor. I aud prin ulițioarele satului, pe când toți tremură și se închid în casă, găsind acum că e prea depărtată tabăra francesă. Barbarul invingător ne poruncește să ne părăsim casele. Ce-a

urmat'o știți.* Căpitanul era roșiu de mânie; vocea i tremura când diise: „Voinicii dușmanii! pe cei desarmați i atacă, și fug de noi! Dar ne jurăm, părinte, că mâine vă vom răsbuna pe toți. Nu-i așa copii?” I răspunse un lung vuet de răsbunare și de speranță.

B. Florescu.

ANTEIUL VENT DE TOAMNA

(11, 9 și 6 silabe)

Erî a suflaț ânteiul vânt de toamnă
Ș'a doborît pălitele foî,
Erî a suflaț, iar recea lui suflare
S'a resimțit și 'n noi!

Cădeau mereu e'un lung freamăt de jale
Și deșceptau din arbori căzând,
Ecol lung al presimțirei negre
Ce-am adormit cântând!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Frumoasa mea, să ne-așezăm sub arbori
Ca să privim la cer amândoi
Și Dumnezeu ne va face-o coroană
De vestejle foî!

Al. A. Macedonski.

20 Oct.

STUDII LITERARE

III

Despre inversiune

Copii care nu știu ce este a scri și închipuiesc că ori-ce frază este literară, că ori-ce propozițiune conține un subiect, un verb și câte-va complimente completate cu adjective presărate pe ici pe colea, constituie un titlu literar. Ei nu-și închipuiesc că nu poate scri cine-va după placul său; ei nu știu că fie-care limbă are geniul său; ei nu știu că fie-care secol are modul său de a se exprima. Ei nu și-au dat osteneala vre o dată de a cereța pentru ce A. nu scrie ca B. nici B. ca X. Vom căuta azi a-î face să simță oare-și care adevăruri, de care nici habar

n'au. Azi vom cerceta pentru ce inversiunea e mai rară în limbile moderne decât în cele antice.

Inversiunea este înlesnirea dată unui scriitor de obiceiurile unei limbi de a nu tot păstra în poziția vorbelor unei fraze ordina riguroasă a logicii gramaticale. În scrisoarea sa către Academie, Fénelon zice de limba franceză : „Se vede în tot-d'auna pășind întâiu un nominatif subiect care duce ca de mână un adjectiv; un verb vine apoi în urmă, urmat de un adverb, care nu suferă nici o vorbă între ele, și ca regim urmează pe loc un acusativ, care nu-și poate schimba locul.” De și limba română permite mai mult inversiunea decât cea franceză, și pentru densa rămâne adevărat că inversiunea nu este o regulă generală ca în latinește. Rațiunea acestui fapt trebuie căutată în însăși natura limbilor moderne.

S'au împărțit une-orî limbile în limbi analytic și limbi synthetic. Cele antice sunt synthetic, pe când cele moderne sunt analytic. Pentru a ne da seamă de natura diferită a fie-cărei limbi, trebuie să înțelegem ce însemnează, aplicate la limbi, aceste vorbe: analytic și synthetic. O cunoștință chiar superficială a limbilor antice arată că tendința lor este de a se servi, pentru a exprima o idee, de cât se poate mai puține vorbe. Din contra nu se sfîșie limbile analytic de a se servi de un mare număr de vorbe, împărțind printr'un fel de analiză între mai mulți termeni rolul ce îndeplinește foarte bine un singur termen în limba greacă și în cea latină.

Din această diferență între natura limbilor antice și a celor moderne decurge ca o consecință necesară acest fapt că limbile antice exprimă diferența casurilor prin terminații diverse, pe când cele moderne exprimă aceeași diferență fie prin prepoziții, fie prin juxtapoziții. Ast-fel în limba franceză, prepozițiunea *de* indică genitivul, și propozițiunea *à* dativul, pe când juxtapozițiunea singură indică nominativul și acusativul. Să adăugăm că genitivul trebuie să urmeze pe loc vorba de care depinde. În limba română întâlnim fapte curioase: întâiu, un substantif, înainte chiar de adăugirea articolului, are două forme una pentru cazul direct, alta pentru cazul indirect. Ast-fel *rosă* și *rose*, *virtute* și *virtuți*. Avem obiceiul când un substantif este însoțit de un adjectiv său de mai multe, de a nu pune articolul decât la cea d'întăiu vorbă exprimată, punând forma simplă nearticulată la vorba care vine a doua, și punem, după trebuință, forma casului direct său a celui indirect; ast-fel zicem: frumusețea acestei *rose*, nu acestei *rosă*. Declinațiunea se face prin articol, și avem ast-fel o pseudo-declinare, o declinare prin articole, nu prin flexiunile chiar ale vorbii ca în latinește și în grecește. Și cu toate astea ne servim de prepoziții. Ne servim întâiu, lucru curios, dar natural, de o prepoziție pentru acusativ, de *pe*. Causa este că vrem a-l distinge de nominativul subiect. Dar nu tot-d'auna ne servim de *pe* spre a indica acusativul, și în unele casuri juxtapozițiunea este suficientă. Ne mai servim de prepoziție când nu ne putem servi de articol pentru casurile indirecte: a văzut Parisul, cas direct; merge la Paris; cas indirect. Frumusețea aurului; un vas de aur; ambele casuri indirecte. Nu avem aci a precisa în ce cas se pune său nu

prepozițiunea, fie la acuzativ, fie la casurile indirecte. Asta e treaba gramaticului; noi constatăm numai punctele care ne sunt utile. Adăogăm că juxtapozițiunea și locul vorbeii în frază indică singure unele ori rolul substantivelor în frază: Florica a muls vaca. În fine putem să depărtăm adjectivul de substantiv prin usul pronomelor cel, cea, ăl, a, al, a. Așa dar limba română sub această privință participă și de natura limbilor antice și de natura limbilor moderne.

Substantivul în grecește și în latinește poartă într'adevăr în el însuși proba casului său; ori care ar fi locul ce i se va da în frază, spiritul isbit de terminația substantivului, recunoaște pe loc rolul lui și adevărul lui loc în propozițiune. Nu este tot așa în limbele moderne și mai ales în limba franceză, în care substantivele ne fiind legate cu cele-l-alte vorbe din frază de cât prin prepoziții se u printr'o simplă juxtapozițiune, câtă să conserve ordinea ce le este dată de analiza logică, fără care nu s'ar mai putea înțelege fraza. Inversiunea n'ar putea dar fi permisă de cât în casurile relativ foarte rare în care nu va putea presenta fraza nici o obscuritate, și chiar atunci nu va fi tot-dauna îngăduită de spiritul atât de logic al națiunilor moderne. Systemul complicat al limbei române nu permite nici el inversiunea mai ales în proză, în gradul în care o vedem în limbele antice. Să adăogăm că această dificultate chiar este cauză că inversiunea bine mânăuită devine o adevărată frumusețe.

O altă deosebire între limbele analytice și cele syntetice constă în înlesnirea pentru aceste, imposibilitatea adesea absolută pentru cele-l-alte de a forma vorbe compuse. Acolo unde Francesul e silit de a pune două, trei vorbe, Latinul nu pune de cât una. Frasa de o parte era mai repede, de altă parte inversiunea putea să fie întrebuințată.

Dar nu numai în elementele frazei, în vorbe, apare marea deosebire între limbele antice și cele moderne, ci mai ales în obiceiurile de spirit ce presupune modul de a se exprima al celor antici și al celor moderni. Aceste obiceiuri ne par în adevăr să fi fost diferite. Secretul frazei latine este de a pune în lumină ideea principală care, formând propoziția principală, va fi centrul împrejurul căruia se vor grupa, în frase incidente, toate ideile care pot servi a limpezi ideea principală, a-i da adevărata ei culoare. Tot astfel într'un tablou umbrele serv a face să reiasă punctul principal. Artiștii înainte de toate, Latini și Grecii vroiau ca o frază „să strălucească prin propria ei frumusețe“. Făceau din frază o adevărată synthesă. Modernii din contra, și prin aceasta mai ales merită limbele noastre numele de analytice, impart gândirea, o deduc logic, o cerceteasă, o străbat, o întorc și reintorc, și fac să iasă dintr'ênsa tot ce ea poate cuprinde. Frasa latină se poate asemăna cu un cerc bine închis; frasa franceză cu un arbore cu multe ramuri. De aci acea admirabilă precisiunea a limbei franceze; de aci și obligațiunea de a goni din frază inversiunea, care poate să-i dea ôre-care frumusețe, dar care poate și mai des să o facă obscură. Dar inversiunea e mai lesne în limba româ-

nă, din cauza formelor gramaticale ce am spus mai sus. Grație lui *al*, spr. exemplu putem pune genitivul înaintea numelui de care depinde :

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate.

Ne mulțumim cu acest exemplu, putând lesne găsi orî-cine exemple pentru cele-l-alte cazuri. Dar și în românește inversiunea are hotarele sêle. Ea nu trebuie să fie silită; ea nu trebuie să producă greutate în înțeles, obscuritate, nici amphibologie, adică să presinte două înțelesuri. De câte ori inversiunea vine să răpească stilului precisiunea sa, ea trebuie sacrificată, orî-ce pretinsă frumusețe ar produce.

Cea ce înlesnește mult inversiunea în limba noastră este încă obiceiul ce au Româniî de a pune în capul propozițiunei vorba ce exprimă ideia pe care vreau a insista. Ast-fel, fiind că noi nu ne servim atât cât Francesii de pronume înaintea verbului, traducem prin *a făcut asta* propozițiunea francesă : *il l'a fait*. Când zicem : el a făcut asta, este precum am zice : el și nu altul. Francesul, neavînd inversiunea, trebuie să recurgă la gallicismul *c'est... que; c'est... qui*. Va zice : *c'est lui qui l'a fait*. E de observat că în traducere acest gallicism se va traduce sêu numai prin punerea în capul frazei a vorbeî dintre *c'est* și *que*, sêu prin verbul *este*, sêu prin *cu însu-mă, tu însu-ți*, etc., sêu printr'un adverb : *toc-măi, numai, chiar*, etc. 1)

B. Florescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Curs de analiză Critică

POEMA LEVANTE SI CALAVRYTA

(Urmare).

Descripțiunea urmează în modul următor :

„Pe subt negrele arcade *mî* de candelu ușoare
Imitând floarea de nufăr dau lumină *schin'eietoare*
Ale căror *slabe* raze *lin* se pierd în neagra noapte
Cum se pierd în dapărtare năbusite, taînicî șoapte.“

Aceste versuri tind să completeze descripțiunea, dér sunt inferioare și din multe puncte de vedere defectuoase.

În versul I, *mî* e pus ca umplutură. Versul al II-lea, prin comparațiunea formeî candelilor cu *floarea de nufăr*, este bine reușit. Calificativul de *schin'eietoare* e de asemenea la locul lui. Din nenorocire, în versul al III-lea, după ce se zice mai întăi că : *mî de candelu dau lumină schin'eietoare*, se pune : *ale că-*

1) ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΛΕΓΡΑΦΟΝ : Direcțiunea ziarului «Telegrafuluî» este rugată a nu mai permite traducătoriilor sêi de romanțe de a scri fraze ca : *Aceasta este el care a făcut.*

ror slabe raze. Adevărată galimatiă pentru cari vom fi severi. In adevăr: Ori *Candelile dau lumină schinteietoare* și atunci nu se mai poate zice: *ale căror slabe raze*; ori candelile împrăștie numai *raze slabe* și atunci nu pot să dea *lumină schinteietoare!* Din această dilemă nu se poate ieși și poetul trebuia să 'și caute tot efectul ce voia să obțină, într'o combinațiune logică, iar nu să se puie într'o asemenea contradicțiune imediată și flagrantă. De avea trebuință de silabe pentru ca să iasă la număr versul, aște, — ceia ce știa căci a făcut'o însăși in poema ce analizăm, — că un vers poate să devie tot atât de armonios că cel egal în silabe, fără să întrunească însă, aceleași condițiuni. Nu este permis pentru împlinirea numărului silabelor a proceda ast-fel. Versul nu schioapătă prin lipsa a două sau trei silabe ci prin reaua sa construcțiune, prin lipsă de inversiune, de cazuri, de intonare justă a cuvintelor. etc. Permis este să împerechiezi un vers de opt silabe cu un altul de șase, cu un altul de 5, de 7 și de ori-câte voiești, numai să rezulte armoniă. Prin armoniă negreșit că nu înțelegem vecinicul și uzatul:

„Tara-ta-ta-ta-ta, tara-ta-ta-ta-ta.“

Permis este în fine ori-ce, numai ce a făcut, nu. In același al treilea vers: *lin* este o umplutură. Versul al patrulea e tot ne-rațional căci nu se poate compara: *Pierderea razelor în noapte*, cu: *pierderea în depărtare a unor năbușite și tainici șoapte*, ast-fel precum, a scăpat d-lui Zamfirescu în versurile aceste:

„Ale căror slabe raze *lin* se pierd în neagra noapte
Cum se pierd în depărtare năbușite, tainici șoapte.“

Inchieiăm aci despre ele, și urmăm:

„Prinsă 'n două mari inele de argint, o fină plasă
Peste care stau întinse draperii lungi de *matasă*
Poartă, legându-se pe brațu'i, ca p'un val tremurător
Corp de ténără femeie plin de *grații, alb, ușor.*“

O fină plasă prinsă 'n două mari inele de argint corespunde descripțiunei castelului Arab și moliciunei orientale. Draperii de matase căzând peste acea plasă, măresc bogăția ce în adevăr poetul trebuia să ne destăinuiască în descripțiunea unui asemenea palat. Pentru a rima însă, în loc să puie *matase*, a fost silit să închiadă pe *e* final în *ă* și să facă *matasă*, ceia ce subție nici un cuvânt, nu este de îngăduit. In versul al III-lea îi este permis a zice despre acea plasă în sens figurat că: *poartă legându-se pe brațu'i* ca pe un val tremurător, corp de ténără femeie. Comparațiunea: *ca pe-un val tremurător* e plină de farmecul ce Zamfirescu, a pus, în general, în toate comparațiunile din această poemă. In versul al IV-lea, *alb, ușor*, sunt două umpluturi. Când a zis: *Corp de ténără femeie plin de grații*, nu mai avea trebuință să ne spuie că era și *alb și ușor*. *Plin de grații* este a zice tot și implică și *albeața și ușurința*. De sigur că nimeni, nu era să cugete că corpul nu era *alb* sau că nu era *ușor*.

Dér ce sunt oare greşelile nedespărţite de o primă încercare pe lângă frumuseţea ideii conţinută în următoarele versuri?

„Seara de-ar trăi pe lume într'o gingaşă făptură,
N'ar avea un ochiū mai lănced, o mai rumenită gură.
N'ar avea mai negru părul, fruntea mai cugetătoare,
Zîmbetul mai mort pe buze, buza mai tălnuitoare!“

Ast-fel precum ne e prezintată ideia din aceste versuri, nu am mai întâlnit'o nicăieri. Pentru a o descrie, ce putea să presupuie mai admirabil de cât că: *dacă, chiar seara ar putea să se personifice spre a trăi în vre o ténără femeie n'ar putea să aibă un ochiū mai lănced, un păr mai negru, o frunte mai cugetătoare, o faţă mai melancolică!*

Astfel înţeleg eu, a se descrie. Din asemenea inspiraţiunii constă adevărata poezia, şi în versuri séu în proză, am tins în tot d'auna a da o asemenea direcţiune, a forma o asemenea şcoală.

„Rubinele pe buze, mărgăritari 'n gură
Şi erinii de pe sinuri şi ochii ca de mură
Sunt nişce mărunţişuri ce nu 'şi mai au vr'un curs“...

Dér dacă trebuie să admirăm, poezia plină de farmec conţinută în versurile citate, dacă chiar în loc să ni facem proces pentru expresiunea: *zîmbetul mai mort pe buze*, înţelegem că a voit să arate printr'ênsa dulcea melancolie care aruncă o uşoară umbră pe figura eroinei sale, nu putem să nu ne întrebăm în acelaşi timp ce nenorocită cugetare l'a împins să puie „că seara de-ar trăi pe lume într'o gingaşă făptură, n'ar avea o gură mai rumenită.“ Ar fi putut se zică aceasta despre *Dimineaţa* care, poate să fiă în sens figurat, descrisă cu buze *rumenite*, de oare-ce, soarele i-ar aduce acest serviciu, ênsă despre *Seară* nu se poate zice un asemenea lucru. Şi apoi, pentru ce atâta *rumeneală*?... Buzele *Serii*, ca şi ale *Calavrytei*, ar fi trebuit să fiă mai scarbăde, mai puţin *rumenite* şi mai mult tălnuitoare. Nu erau oare buzele ei uscate de arşiţa iubirii pentru ca să le fiă permis să fiă *scarbede*?... În fine, voit adăoga că *rumeneala*, nici în realitate, nici în versuri, — dacă se punc, — nu se pune pe *gură* ci pe *buze*.

În versul:

„Zîmbetul mai mort pe buze, buza mai tălnuitoare,* buzele fiind puse o dată în plural, nu mai puteau fi puse în singular, căci au aerul de a arêta că, una însemneză *buze*, şi alta, *buza*. Prin urmare acest vers trebuie restabilit ast-fel:

„Zîmbetul mai mort pe buze, buze mai tălnuitoare“

Versurile urmează ast-fel:

„Tînjitoarea ei privire, printre umbre rătăcită,
Pare-a urmări în sboru'i o vedeniă iubită

Ce pe căi nestrăbătute dinainte-î vecinic fugе
In cât doru ȳ nică chiar doru ȳ călător, n'о mai ajunge
 Năpădită-atunci de lacrimi ѳnsăși sinul 'și 'l coprinde
 Vrënd în ei să stăpânească un necunoscut fior...
 Sinul ѳnsă n'о ascultă, alba ȳ față să aprinde
 Și oftând mai fără voie zice: „Ah! ni-e dor.. mi-e dor!“

Expresiunea *tinjitoare* ni să pare cam disgrățiată; *ajunge* nu rimează bine cu *fuge*. Versul al patrulea, este oare-cum greu la pronunțare din cauza monosilabelor: *In, cât, nică, chiar*. Tot în acest vers repetarea cuvântului *dor*, ne fiind menită să adauge la tăria versului, îl slăbește. Cele-l-alte patru versuri exprimă satisfăcător naivitatea cerută de subiect. Repetiția din versul final: „Ah mi-e dor... mi-e dor!“ este foarte grațioasă.

Eată acum o strofă perfectă excludându-se un *hiat* și o licență:

„După capul Kalogria, pe o coastă între lagune
 Doarme dusă Misolonghi *la al* mării glas ușor
 Iar legenda ei măreață veacul, veacului o spune,
 Unda, vântului ce trece, seara, orelor ce zbor!“

Hiatul constă în ciocnirea vocalelor *a*: „*la al* mării glas ușor“ licența constă din *a* zice că *orele zbor* pe când gramaticalmente vorbind, *orele zboară!* ѳnsă în această strofă e atăta frumusețe! *Doarme dusă Misolonghi după capul Kalogria! Doarme într'al mării glas ușor, pe când, veacul, spune veacului, legenda ei măreață; unda, o spune vântului ce trece, seara, o spune orelor ce zboară!* Aci nu mai e vorba de cărpeli prin umplutură. Inspirațiunea își reia puterea! Entuziasmul ridică din nou pe poet în regiunile sale.

(Va urma)

Al. A. Macedonski.

De ziua ei

Azi e sfânta Mariă;
 La ea să ne rugăm,
 Ș'amorul nostru ténér
 Umil să'i consacrăm.
 În astă ziuă sfântă
 Ce e și ziua ta,
Mari, iartă-mi a'ți zice,...
 Mari, nu mă uita!

Ca floarea înclinată
 D'al toamni rece vânt
 Ca mâine a mea frunte
 Pleca-voiu spre mormânt,

Dér chiar subt piatra rece
 D'amor voiă trăsări;
 Gândeşce-te la mine,
 Nu mă uita Mari!

Visaserăm in taină
 Acelaş dulce vis....
 E tristă deşceptarea;
 In ceruri n'a fost scris!
 Dér cel puţin, orî unde
 Ş'orî cât t'eî depărta,
 Mari, adu-ţi aminte!.,
 Mari, nu mă uita!

Al. A. Macedonski

PRIETENUL MEU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

Intr'o dimineaţă — era cam pe la sfârşitul lunii Septembrie — mă sculaiu atât de zăpăcit, în cât nu ştiam bine de eram la mine acasă sau în mijlocul unei bătălii; o salvă de tunuri îşi găsise ecoul în fereastra mea. Abia apucasem se mă desmeticesc puţin, când o defunătură formidabilă, însoţită de fulgere, imî răpi singurul geam ce providenţă îl mai şinea agăţat de fereastră, în câte-va ţintişoare.

— E revoluţie, imî ziseiu sărind din pat în mijlocul casei. Nu mai încapem înodială; sunt înconjurat de toate bateriile din garnizoană, şi, în scurtă vreme, odăiţa mea va fi prefăcută în cenuşe.

Imî aşteptam ast-fel moartea, când, spre marea mea mirare, sgomotul încetase. Mă apropiaiu cu sfială de fereastră şi trăseiu perdeaua ce mi procura, prin grosimea ei, o noapte eternă; — o rază de soare străbătu în odăiţă cu atâta repeziciune, în cât mă sili să închid ochii. Lumea se plimba pe stradă foarte liniştit, ba chiar împodobită cu haine de sărbătoare.

— Nu cred să fie revoluţie, murmuraiu privind figurele vesele ale trecătorilor; e peste putinţă să meargă cine-va la moarte cu atâta curaj.

Vreţi să ştiţi ce era?

O sărbătoare, naţională dacă poftiţi, însoţită de preliminările obicinuite la asemenea sărbători. În zilele acelea trebuie să te scoli de dimineaţă căci n'ai în cotro; tunurile nu te lasă în pace.

A! dar.... mă plâng, şi pe nedrept. Dacă n'arfi fost poate sărbătoarea aceia

dacă tunurile nu m'ar fi sculat din somn, dacă raza de soare nu m'ar fi îndemnat să es din casă, cine știe? poate că n'aș mai fi văzut pentru cea din urmă oară pe bietul băiat — cum îi dăsesse slujnica otelului, în ziua când nu avea lemne și era bolnav. Mi ar fi părut foarte rău, vă spui drept.

După ce mă incredințaiu că tunurile se încăreau în ziua aceea numai cu iarbă de pușcă și că era vorba de o sărbătoare națională, mă îmbrăcai numai de cât și eșii.

Plouase vre-o două săptămâni d'arindul așa că nici că mai nădăjduream să ved figura veselă și dătătoare de viață a strălucitului soare. Mă luasem adio de la plimbările singuratiche de pe la Șosea și Filaret, unde, departe de șgomotul capitalei, mai aveam vreme să cuget. În dimineața aceea eram vesel și cu inima deschisă; stomacul eliar, care adese-orî mă dojeunea — pe atunci — că nu 'l îngrijam în destul, părea satisfăcut, și uitase să mă mă supere. Eram ca un copil care capătă voe să se plimbe singur, într'o zi de primă-vară — în afară de Duminică — și care nu știe încotro s'o croiască pentru ca să să tragă mai mult folos de libertatea lui.

O să îți se pară curios, domnule cititor, — dămitale care ai afaceri în toate zilele și care prea puțin te sînchisești d'o fi ploac orî vreme frumoasă — cum eu om în toată firea, să mă fi bucurat ca un copil de o zi cu soare.

Îți dau dreptate, dar în același timp 'ți cer și ertare de vremea ce-ți vei perde a-ți explica singur multe lucruri din aste câte-va rânduri ce le ai înșirate înaintea ochilor. După ce ai mâncat bine, îți vine cu greu să crezi pe cel flămând; tot îți se pare că te înșală. Dacă nu îți s'o fi întâmplat vr'o dată — cum nădăjduese — să fi suferit de frig și de foame, apoi orî cât am sta de vorbă împreună, — pentru ca să te fac să înțelegi bucuria ce o simțiam în dimineața aceea, — sunt sigur că n'ai să mă crezi.

Mă îndreptaiu spre Cișmegiu — căci locuim în apropiere — respirând din toate puterile aerul unei dimineți senine de toamnă și intonând, pe coardele cele mai simțitoare ale inimii, un imn, în onoarea regelui naturei; îl rugam în același timp să-și arate mai des existența-i față, omenirii prosternate la picioarele lui.

— Să fie un om, imi dăceam intrând pe una din porțile Cișmegiului, care să nu simță cât de folositoare sunt lumina și căldura, și care să nu guste din frumusețea zilei de astăzi?

— Mor de foame, îngâna o voce stinsă; fă-ți pomana și cu mine. — Era un biet cerșetor bătrân care se lupta cu moartea, tăvălit într'un șanț plin cu noroiu.

Răspunsul cerșetorului m'î mișoră întisiazmul.

— Ast-fel e lumea, cugetaiu. În minutul în care tu te bucuri și sărbătorești natura, unul își include porțile palatului lui cu drugi de fier, pentru ca să facă socoteala banilor câștigați pe nedrept; altul, asvêrlit în noroiu, își întinde mâna ca să 'l scape de moarte. O! frumoasă zi de toamnă! Cel d'înteu dorește să treacă mai iute pentru ca să ajungă mai iute la termenul în care a hotărît să răpească pâinea de la gura unei familii întregi, pe când cel d'al doilea te privește cu tristețea căci vei fi poate cea din urmă zi a lui.

O adiere de vânt rostogoli până la picioarele mele un maldăr de foi vestejite, ce se învîrteau de cât-va timp împrejurul unui ramure uscate și păreau —

prin danul ce-l executau ast-fel — că ar voi să se împotrivescă puternicului element al naturii.

— Și cu toate acestea, gândii, privind foile uscate, bogatul ca și săracul, necinstitul ca și cinstitul, geniul ca și idiotul, împărtășese soarta foilor ăstora, pe care vântul — ce odinioară le da viață cu șaptele lui mângâietoare — le conduce astăzi la mormânt.

Ideea morții mă stăpânu tot corpul, ca o scântee electrică, și simții sguduirea puternică ce o produce, ori de câte ori ne punem în contact cu dânsa; în același timp îmi adusesi aminte de acela care nu mai trăia de cât în inima mea.

— Bietu băiat! Dacă l-ași fi apucat în viață, câte nu ne-am fi spus după două ani de despărțenie, mă gândeam eu fiind din Ci-megiu și apucând încotro mă ducea picioarele. — După un ceas de umblet, mă trezii aproape de cimitirul Belu.

Mă iartă, domnule cititor, dacă te silese să mă urmez într'un loc atât de trist când poate te găsești tocmai asupra chefului, sau riveștii la averea ori poziția prietenului cu care îți împărtășești plăcerile. Te-aș fi scutit de plimbarea asta fantastică, dacă tocmai acolo n-aș fi găsit pe prietenul meu. Ș'apoiu, nu e rău să ne aducem aminte din când în când, cine suntem, de unde venim și unde ne ducem. Nu cred să fie un loc mai nemerit pentru ca omul cel mai puțin cugător să se gândească la tristul rol ce-l joacă pe pământ, și să simtă puterea naturii — cu care se luptă neîncetat — în toată splendoarea ei. Dacă tiranii popoarelor, dacă cămătarii nerăsuși și toate celelalte insecte vătămătoare ale neamului omenesc, ar avea împrejurul caselor lor câte un cimitir imi in-ehipuese că rivna ce 'i stăpânește — de a suga cu ori-ce preț pe semeni lor — s'ar mai micșora puțin, dacă n'ar dispăre cu desăvârșire.

Dar... dacă nu mă înșel, e el, prietenul meu, la capătul aleei. Te las, domnule, mă duc să 'l îmbrăcișez căci nu l'am văzut de mult. E grozav de slab, ochii îi sunt viriți în fundul capului, buzele-î sunt arse de frigurile boalei, stă neclintit și gânditor — par'că privește flacăra focului. Da, e el; îl recunosc acum. M'a zărit, și se încearcă să 'm'iasă înainte, dar îi e peste puțință să mă umble; — îl inecă tușea.

— Nu credeam să te mai văd, imi dise cu o voce ce părea că ese din morminte, și dupe ce stăturăm câte-va minute îmbrăcișaiți. Nu pot vorbi mult, poate se mor până diseară; până atunci, voiu să stau cu tine.

Îl făcuți semn să tacă; m'era frică să-î răspund pentru-ca să nu 'l fac să vorbească.

— Să nu crești, reluă el după o pauză, respirând din ce în ce mai iute; să nu crești, cu toate astea, că am să stau ca un mut. Numai, continuă privind în juru'i, păcat că nu avem un foc bun, cum 'l făceam adese-ori la țară. Dacă am merge la mine acasă? Ce zici tu? Stau aci aproape, la o bătrână care mă cunoaște de mic copil. Imi face foc în toate zilele, pe vatra ei. Să vezi flacăra! îți dă sănătate. Astăzi am eșit de nevoie, adăogă el cu un suris amar; am crezut de cuviință să dau o vizită tăcuților chiriași ai acestui lăcaș, înainte d'a intra în relație cu dânsii.

La un semn de mângâere din parte-mi căci imi era peste puțință să vorbesc din pricina lacrimilor, — imi strinse mâna cu căldură.

— Ești mai mișcat de cât mine, imi zise cu un aer nepăsător; nu 'mi in-doi durerea.

Ne aruncărăm unul în brațele altuia, fără să mai zicem un cuvânt. Nici o dată n'am simțit mai mult curaj în fața morții, ca atunci. Bietul prieten! Par'că'l ved' privindu-mă, cu ochii lui stinși, și căsnindu-se să mă încurajaze. Am asistat la multe agonii, dar nici una nu mi s'a părut atât de jalnică. Dacă ar fi fost cu puțință, mi-ași fi dat viața în schimbul vieții lui. Cu cât imi arăta mai mult curaj și nepăsare, cu atât creștea emoția de care eram stăpânit.

— A început să-mi fie frig, murmură el sculându-se după banca pe care rămăsesem amândoi ca și împetriți; Să fie deja frigul morții?

— Ar fi bine să plecăm, îl întrerupsei, luândul de braț. Să nu prea te joci cu soarele de toamnă. Trebuie să te ferești de răceală, căci ești slab.

Vai! mă căesc și acum de cuvintele astea din urmă, pe cari le-am pronunțat fără să voesc. Mi-a răspuns printr'un simplu suris, în care am zărit tot egoismul meu.

(Va urma.)

Const. Drăgulinescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ningea...

Ningea... Ningea pe părul ei
Albi fulgi, albe schinte;
Ningea... Ningea, dar o ninsoare
De flori mirositoare!

Și cum era soare pe cer
Și raze prin eter,
Și 'n inima-mi tremurătoare
Era raze și soare!

Al. A. Macedonski

Viața lui Victor Hugo

Copilăria lui

(Urmare)

În Institut, Victor făcuse o mulțime de versuri. În 1815, micul autor nu avea decât 13 ani; avea însă o pornire firească pentru poezie. Cele d'ântei versuri ce făcu Victor Hugo, fură în genul numit, „*La poésie chevaleresque*“ apoi în genul eroic și eroic. — Aceste versuri nu aveau măsura convenită nici rime regulate; însă Victor citind și recitind versuri își obișnuise urechia cu cadența, și dupe dânsa făcea tot ce compunea, pentru că nu cunoștea încă bine *Prozodia*. — Învăță apoi *Metrica*, cezura, rima, și încrușișarea rimelor masculine cu cele feminine. — Însăntând din ce în ce în studiul limbii latine începu a traduce pe *Virgiliu*, nu numai în proză dar și în versuri. — Astfel și *Odele* lui *Horatiu*, fură mai toate traduse de acest poet în perspectivă. — În timpul celor trei ani cât stătu în institutul *Cordier* (1815—1818), el făcu versuri de tot felul: *Ode*, *Satire*, *poeme*, *tragedii*, *elegii*, *idyle*, *imitațiuni din Osian*, *tracțiuni din Virgiliu*, *din Horatiu*, *din Lucan*, *Auson și Martial*; *romanțe*, *fabule*, *povești*, *epigrame*, *logogriife*, *acrostihuri șarade*, *enigme* etc., etc.... Făcu chiar și o *Operă comică*. — Cu aceste compozițiuni și traduceri, el umplu o mulțime de cacte pe care le citea mamei sale. Pe fie care zi, micul său talent se împuțernicea și el începând a'și da socoteală de greșalele sale, roșia la citirea primelor sale versuri. — Toate aceste serii Victor Hugo le numește: *nebuniile ce făcea 'nainte nașterei sale*. — Dintr'însele se cuosec mai multe: *Ultimul Bard*: o *idilă* care este un dialog între un tînăr și un bătrân; *Canadcanu*, *tracțiuni din Eneida*, *Avariția și Invidia*. — Tînărul Hugo, nu vedea în lume de cât pe mama sa, nu lăsa să treacă nici o dată ziua nașterii ei, sau anul nou fără a'î adresa versuri. Îi dedică *opera sa comică*. — Prima sa *tragedie* fu *Irtamen*. Zobeir regele Egiptului este deposedat de către uzurpatorul Actor. Irtamen, vechiul căpitan al garzilor lui Zobeir, conspiră pentru restabilirea pe tron a stăpânului său, chiamă în ajutorul său populațiunea. Din nenorocire, insurecțiunea legitimă este învinsă, și Irtamen este prins. Actor îi dăruiește viața și îi cere în schimb pe femeia sa. Irtamen nu poate să sufere această rușine, Actor, ne putându'l decide, îi spune că Zobeir este captivul său și că va peri dacă Irtamen nu va consimți la cererea sa. Atunci Irtamen este zdrobit între amorul conjugal și datoria către stăpânul său. Bărbatul cedează în fine. Zobeir însă era liber și găsindu-se cu Irtamen își pun amândoi toate silințele pentru a resturna pe înșelător. Piesa se termina prin destronarea lui Actor și prin încoronarea regelui legitim.

Doi ani dupe aceasta tînărul Hugo făcu o altă *tragedie*. *Athelia* sau *Scandinavii*. Își propusese a o face în cinci acte; însă ea copil, desgustându-se o lăsă de la al II-lea act, și începu a scrie o *operă comică*. Se întorse apoi spre *dramă* și făcu piesa intitulată *Inez de Castro*, *melodramă* în 3 acte.

La 1817, Academia propusese un premiu pentru poezie, fixând ziua unui concurs. Victor începu a lucra. Făcu 320 de versuri. Odată finite, greutatea era în prezentarea lor la concurs. Venind fratele său Abel în institut, Victor îi încredință versurile și îl rugă să le supună Academiei. Aceste versuri aveau destul merit, însă oare carl micl defecte fă-

cură ca să nu poată obține premiul, totuși căpătără o mențiune; și aceasta era un mare eveniment pentru ténérul poet

Victor fu printre cei dintâi în școală, la toată studiile; ast-fel Filosofia, Literatura, chiar Matematicile pentru dênșul nu erau decât studii foarte ușoare. În August 1818, cei doi frați părăsiră institutul și se duseră să locnească cu mama lor.

Nu după mult timp Academia propuse un nou concurs, la care Victor nu întârziă de a trimite încercările sale; de astă dată fu premiat, și nu numai o dată ci or de câte ori se făcea concurs, tot d'auna Victor era cel premiat, ast-fel că toți membrii Academiei admiră pe acest ténér, de 17 ani. Ei preziseseră că va fi un mare scriitor.

De la 1819-1822, Hugo prezentă trei bucăți Academiei: *Virginele din Verdun*, *Restabilirea statuei lui Enrie IV-lea* și *Moise pe riul Nil*. Aceste trei ode care sunt numărate printre cele mai frumoase ale sale, atrag asupra lui atențiunea publicului. — Aparițiunea *Meditațiunilor* lui *Alphonse de Lamartine*, arătând o cale nouă, diferită de clasicismul mort, era menită să întărească talentul lui Hugo. În 1822, apăru primul volum de Ode și Balade, poezii clasice de formă, dar romantice prin simțimintele și ideile ce conțin. Aceste scrieri atingeau inimile prin entusiasmul religios, aducând ténérului autor destulă glorie pentru a-i permite a se căsători cu fiica unui vechiu prieten al tatălui său D-ul *Foucher*, care refuză mai întâi fiind că Victor era sărac, apoi cedă văzând marele său talent.

În poeziile tinereței sale, se vede fidelitatea către Burboni, transmisă poetului de mama sa vandează, și farmecul gloriei lui Napoleon, inspirat de către tatăl său. — Odele și Baladele sale crează poet pe Victor Hugo, care începu astfel minunata carieră literară și rezerva atâtea zile de glorie, atâtea transformări de care nici el nu visa. Acest destin poetic îl vom studia în diferitele sale aspecte, în mai multe articole.

Th. M. Stoenescu.